UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

3 Qui nequit accusare, nequibit testificari.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62953

Visual Library

Quemadmodum & Balſamon interpretatur. Simulant enim illam tueri fidem, quam oppugnant.

QVÆSTIO II. & III.

1 ps SEcunda autem, & tertia quæſtio eodem *concilio Carthaginenſi ſeptimo a, uno eodemq́; capitulo quarto terminantur.*

Illud verò eſt hujuſmodi.

C. I. ¶ *Qui ab accuſatione repelluntur, aut ad annum 14. nondum pervenerunt, teſtes eſſe non poſſunt.*

TEſtes *b* autem ad teſtimonium non admittendos eſſe cenſemus, qui nec ad accuſationem admitti præcepti ſunt, vel etiam, quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimonium autem infra annos quatuordecim ætatis ſuæ non admittantur.

C. II. ¶ *De eodem.* PALEA.

[*Item ex* concilio Maticenſi 3. *c.6.*]

PLacuit *d* ſancto conventui, ut teſtes ad teſtimonium dicendum pretio non conducantur, & ut quique optimi & fideliores in teſtimonium aſſumantur: ut is, contra quem teſtimonium *e* ferre debent, nullam eis poſſit afferre *f* calumniam, & ut nullus teſtimonium dicat, niſi jejunus.

2 ps. *Item in criminali cauſa.*

¶ [*Produci teſtis non poteſt, qui antè in eum reum teſtimonium dixit.*] *ſicut in 22. lib. ff. tit. de teſtibus lege 23.* g *invenitur.*

Item titulo eod. l. ob carmen. §. ſi teſtes.

C. III.

SI teſtes omnes ejuſdem honeſtatis & exiſtimationis ſint, & negotii qualitas, ac judicis motus cum his concurrat, ſequenda ſunt omninò *h* teſtimonia. Si verò ex his quidam eorum *i* aliud dixerunt, (licet in pari *k* numero) credendum quidem eſt, ſed quod naturæ negotii convenit, & quod inimicitiæ aut gratiæ ſuſpicione caret: confirmabitq́ue judex motum animi ſui ex argumentis, & teſtimoniis, quæ rei aptiora, & vero proximiora eſſe compererit. Non enim ad multitudinem reſpici oportet, ſed ad ſynceram teſtimoniorum fidem, & teſtimonia quibus potius lux veritatis aſſiſtit. *Item lege ſecunda, ff. eod.* ¶ In teſtibus *l* fides, dignitas, mores, gravitas examinanda eſt: & ideò teſtes, qui adverſus fidem teſtationis ſuæ vacillant, audiendi non ſunt. *Item l. 3.* ¶ Teſtium fides diligenter examinanda eſt: ideoq́ue in perſona eorum exploranda erunt inprimis conditio cujuſque, utrum quis decurio, an plebejus ſit, & an honeſtæ, & inculpatæ vitæ, an verò quis notatus, & reprehenſibilis, an locuples, vel egens ſit, ut lucri cauſa quid facilè admittat, vel an ei inimicus ſit, adverſus quem teſtimonium fert, vel amicus ei, pro quo teſtimonium dat. Nam ſi careat ſuſpicione teſtimonium, vel propter perſonam, à qua fertur, quòd honeſta ſit, vel propter cauſam, quòd neque lucri, neque gratiæ, neque inimicitiæ cauſa fiat, admittendum eſt. *Item eadem lege paulò inferius.*

3 ps. ¶ Lege Iulia de vi cavetur, ne hac lege in reum teſtimonium dicere liceat ei, qui ſe ab eo, parenteve ejus liberaverit, quive impubes erit, quive judicio publico damnatus erit, qui eorum in integrum reſtitutus non erit, quive in vinculis, cuſtodiave publica erit, quive ad beſtias, ut depugnet, ſe locaverit, quæve palam quæſtum faciat, feceritve, quive ob teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepiſſe judicatus, vel convictus erit. *Item l. quarta.* ¶ Lege Iulia publicorum judiciorum cavetur, ne invito denuntietur, ut teſtimonium litis dicat adverſus ſocerum, generum, vitricum, privignum, ſobrinum, ſobrinam, ſobrinóve natum, eóſve, qui priore gradu ſint. ¶ Item, ne liberto ipſius, liberorúmve ejus, parentum, viri, uxoriſve. ¶ Item, *a* ut nec patroni, patronæve adverſus libertos, neque liberti adverſus patronum cogantur teſtimonium dicere. ¶ Cùm *b* autem excipitur, ne gener, aut ſocer invitus teſtimonium dicere cogatur, generi appellatione, ſponſum filiæ quoque contineri placet. ¶ Item ſocerum, ſponſæ Patrem. *Item lege ſexta.* Idonei non videntur eſſe teſtes, quibus imperari poteſt, ut teſtes fiant. *Item lege ſeptima.* Servi reſponſo tunc credendum eſt, cùm alia probatio ad eruendam veritatem non eſt. *Item lege octava.* Inviti *c* teſtimonium dicere non coguntur ſenes, valetudinarii, vel milites, vel illi, qui cum magiſtratu reip. cauſa abſunt, vel quibus venire non licet. *Item lege decima nona.* ¶ Publicani etiam teſtimonium non dicunt inviti. ¶ Item is, qui non detrectandi teſtimonii cauſa aberit. ¶ Item is, qui exercitui præbendi *d* conduxerit. Sed nec pupillis teſtimonium denuntiari poteſt. *Item l. 20.* ¶ In teſtimonium accuſator citare non debet eum, qui in judicio publico reus erit, aut qui minor viginti annis erit. *Item l. 21.* ¶ Ob carmen famoſum damnatus, inteſtabilis fit. *Item.* * Si res exigat, non tantùm privati, ſed etiam magiſtratus, ſi in præſenti ſint, teſtimonium dicant. Prætor quoque teſtimonium dare debet in judicio adulterii cauſa. Si autem ea rei conditio ſit, ut arenarium teſtem, vel ſimilem perſonam admittere cogamur, ſine tormentis teſtimonio ejus credendum non eſt. *Item l. 24.* ¶ Teſtes eos, quos accuſator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l. 25.* ¶ Patroni quoque in cauſa, cui patrocinium præſtiterunt, teſtimonium non dicant, quod & in executoribus negotiorum obſervandum eſt. *Item l.* ¶ Qui falsò *e* vel variè teſtimonia dixerunt, vel utrique parti prodiderunt, à judicibus competenter puniantur. *Item l. 17.* ¶ Pater & filius, qui in poteſtate ejus eſt, item duo fratres, qui in ejuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes utrique in eodem teſtamento, vel eodem negotio fieri poſſunt: quoniam nihil nocet ex una domo plures teſtes alieno negotio adhiberi. *Item l. 15.* ¶ Hermaphroditus *f* an ad teſtimonium *g* adhiberi poſſit, qualitas incaleſcentis ſexus oſtendit. *Item l. 9.* ¶ Teſtis idoneus Pater filio, aut filius Patri non eſt. *Item l.* ¶ Nullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur. *Item l.* ¶ Ad fidem rei geſtæ faciendam etiam non rogatus teſtis intelligitur. *Item l. 12.* ¶ Vbi numerus teſtium non adjicitur, *h* etiam duo ſufficient. Pluralis enim locutio duorum numero contenta eſt. *Item l. 3.* ¶ In teſtibus conſiderandum eſt, qui ſimpliciter viſi ſunt dicere, utrum unum, eundemq́ue, & præmeditatum ſermonem attulerint, an ad ea, quæ interrogantur, ex tempore veriſimilia reſponderint. *Item paulò inferius.* ¶ Sæpe ſine publicis monumentis cujuſque rei veritas deprehenditur, aliàs numerus teſtium, aliàs dignitas & auctoritas, aliàs veluti conſentiens fama confirmat rei de qua quæritur fidem. Non ergo ad unam probationis ſpeciem cognitionem ſtatim judex alligare debet, ſed ex ſententia animi ſui exiſtimare, *k* quid aut credat, aut parum ſibi probatum opinetur. *Item paulò inferius.* ¶ Alia eſt auctoritas præſentium teſtium, alia teſtimoniorum, quæ recitari ſolent. *Item Codicis lib. 4. tit. 1.*

a *& in Afri. c. 98.* b *C. l. 7. c. 101. Rabanus in pœn. cap. 1. Burch. l. 16. c. 20. Ivo p. 6. c. 364. Pann. l. 4. c. 83.* c *al. Manticenſi.* d *extra de teſtib. c. 1. Bur. l. 16. c. 35.* e *al. teſtimoniare.* f *al. inferre infamiam.* g *Tit. 5. l. produci.* h *al. omnia.* i *abeſt ab orig.* k *al. impari.*] *orig.* l *teſtimoniis.*] *orig.*

a *Et*] *orig. Ibidem ex l. 5.* b *In legibus, quibus excipitur, &c.*] *orig.* c *l. inviti. 2.*] *mutata eſt enim verborum ſeries.* d *qui quid exercitui præbendum conduxerit.*] *orig.* * *Ibid.* paulò aliter. e *al. falſa, vel varia.*] *orig.* f *L. Repetundarum.* g *teſtamentum.*] *orig.* h *al. admittitur.* i *L. teſtium. §. tu magis. ſed paulò aliter.* k *al. æſtimare.* l *Tit. de teſtibus.*

teſtibus. l. 1. ¶ Soli teſtes ad ingenuitatis probationem non ſufficiunt, niſi inſtrumentis, & argumentis adjuventur. *Item l. 2.* ¶ Etiam jure civili domeſtici teſtimonii fides improbatur. *Item l. 3.* ¶ Sola atteſtatione *a* prolatum, nec aliis legitimis adminiculis cauſam approbatam, nullius eſſe momenti certum eſt. *Item l. 4.* ¶ Eos teſtes ad veritatem adjuvandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ & potentatui fidem religioni judiciariæ debitam poſſint præponere. *Item l. 5.* ¶ Parentes & liberi invicem adverſus ſe nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt. *Item l. 6.* ¶ Qui *b* intendit, ſuæ intentionis propriis debet afferre probationes, non petere adverſarium cogi ad exhibitionem eorum, per quos 1 ſibi negotium fiat. *Item l. 7.* *c* Servi neque pro domino, neque adverſus dominum, ſed pro facto ſuo interrogari poſſunt. *Item l. 8.* *d* Iurisjurandi religione teſtes prius quàm perhibeant teſtimonium, coarctentur, 2 & honeſtioribus potius teſtibus fides habeatur. Vnius verò teſtimonium nemo judicum in quacunque cauſa facilè patiatur admitti: imo unius teſtis reſponſio omninò non audiatur, etiamſi præclaræ curiæ honore præfulgeat. *Item l. 9.* Omnibus in re propria dicendi teſtimonii facultatem jura ſubmoverunt. *Item l. 10.* Liberi *e* teſtes ad cauſas poſtulantur alienas, ſi ſocii, & participes criminis non dicantur, ſed fides ab iis notitiæ poſtuletur. Venturis *f* autem ad judicium, per accuſatorem, vel ab iis, per quos fuerant poſtulati, ſumptus competentes miniſtrentur, etiamſi in pecuniaria cauſa ab alterutra parte teſtes producendi ſint. *Item l. 11.* Liberti *g* adverſus patronos ſponte prodire non audeant, ſed ne vocati quidem in judicium venire cogantur. *Item l. 9.* Si quis teſtibus uſus fuerit, iidemque teſtes adverſus eum in alia lite producantur, non licebit ei perſonas eorum excipere, niſi oſtenderit inimicitias inter ſe & illos poſtea emerſiſſe, ex quibus teſtes repelli leges præcipiunt: non adimenda ſcilicet ei licentia ex ipſis depoſitionibus teſtimonium eorum arguere. Sed & ſi liquidis probationibus datione, vel promiſſione pecuniarum eos corruptos eſſe oſtenderit, etiam eam allegationem integram ei ſervari oportet.

¶ In hoc capite varias leges digeſtorum & codicis ita refert Gratianus, ut interdum eadem prorſus afferat verba, interdum verba mutet, aut tranſponat, & in ſummam redigat. Ac plura quidem ſunt ex originali emendata, niſi ubi Gratianus de induſtria mutavit.

1 ¶ Per quos] *In vulgatis legebatur*, per quæ. *Emendatum eſt ex manuſcriptis, & lege ipſa, in qua agitur de exhibitione teſtium, non autem de editione inſtrumentorum.*

2 ¶ Coarctentur] *Sic in aliquot manuſcriptis, quæ lectio cum his verbis legis,* arctari præcipimus, *magis convenit, quàm quæ,* exerceantur, *quæ erat in impreſſis.*

Sed objicitur illud beati Bricii, h *qui voce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus eſt. Sed miracula divina ſunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.*

QVÆSTIO IV.

DE quarta verò quæſtione Fabianus Papa, *epiſt. 1. ad Epiſcopos orientales conſtituit, dicens.*

C. I. ¶ *Accuſator & teſtis, vel judex, aliquis ſimul eſſe non poteſt.*

i. NVllus *i* unquam præſumat accuſator ſimul eſſe & judex vel teſtis: quoniam in omni judicio quatuor perſonas neceſſe eſt ſemper adeſſe; id eſt, judices electos, accuſatores idoneos, 1 defenſores congruos, atque teſtes legitimos. Iudices 2 autem debent uti æquitate, teſtes veritate, accuſatores intentione ad amplificandam cauſam, defenſores extenuatione ad minuendam cauſam.

1 ¶ Idoneos] *Apud Fabianum, & Burchardum, & Ivonem hic locus ita habet,* judices electos, & accuſatores, ac defenſores, atque teſtes. *Verùm, quia voces illæ,* idoneos, congruos, legitimos, *ſunt in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani, & Pannormia, nihil eſt mutatum.*

2 ¶ Iudices autem] *Hæc neq; in epiſtola ſunt, neq; apud alios collectores, niſi in Pannormia.*

C. II. ¶ *Quilibet in cauſa duas perſonas gerere non debet.*

Item Damaſus Papa, *epiſt. 3. c. 7.*

ij. NVllus *a* introducatur perſonaliter, ſed accuſatores & accuſati æqua audiantur ratione, juxta quod geſtorum ordo exigit. Accuſatores verò, & judices non iidem ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe judices, per ſe teſtes, per ſe accuſati, unuſquiſque in ſuo ordinabiliter ordine. 2 pars. ¶ Nam inſcriptio primò ſemper fiat, ut talionem calumniator recipiat, quia ante inſcriptionem nemo debet judicari, vel damnari, cùm & ſæculi leges hæc eadem retineant.

Ut Codice libro nono, titulo de accuſationibus & inſcriptionibus, l. 7. & Codice, eodem libro, de adulteriis, l. 6. & titulo de Abigeis, l. unica. ¶ Aliquando etiam ſine inſcriptione accuſatio fieri poteſt. [Ea enim, quæ per officiales b *præſidibus denuntiantur, & citra ſolennia accuſationum poſſe perpendi incognitum non eſt.] ¶ Item Codice de adulteriis, l. 6.* c *Si maritus jure mariti, hoc eſt, intra ſexaginta dies utiles adulterium uxoris ſuæ accuſare voluerit, quam ex ſuſpicione ſola ream facere valet, non continetur vinculo inſcriptionis. Item C. de Abigeis, l. unica. [Abacti animalis accuſatio non ſolùm cum inſcriptionibus, ſed etiam ſine obſervatione proponitur.] ¶ Item Cod. de accuſa. l. 8. [Si quis ſe injuriam ab aliquo paſſum putaverit, & querelam deferre voluerit, non ad ſtationarios decurrat, ſed præſidalem adeat poteſtatem, aut libellos offerens, aut querelas ſuas apud acta deponens.] ¶ In* 1 *aliis autem criminalibus cauſis dignum eſt, ut inſcriptiones præponantur, quæ magnitudinem videlicet criminis tempuſq; deſignent, ut alterutram partem digna legum terrere poſſit auctoritas.*

1 ¶ In aliis autem] *Lex 16. Cod. de accuſ. ſic habet.* in cauſis criminalibus. *cætera verò eodem planè modo atq; à Gratiano inferuntur.*

2 ¶ Auctoritas] *In vulgatis hìc repetebatur verſiculus,* Inſcriptio. *ex capitulo Damaſi: ſed abeſt à vetuſtioribus codicibus, & fruſtra repetitur.*

De domo etiam judicis accuſator, vel teſtis produci non debet, ne in cauſam ſuſpicionis incidat judex.

C. III. ¶ *Suſpicionis incidet in crimen judex, de cujus domo, vel accuſator, vel teſtis producitur.*

Unde Nicolaus Papa *ad Michaëlem Imp. epiſtola, cujus initium eſt, [Propoſueramus.]*

COntra ritum eccleſiaſticum, contraque venerandas leges producitur accuſator de Imperialibus ædibus, & cui imperari poteſt, ad falſum dicendum teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti judices, & mercenarii, & lupi cuſtodes, qui videbantur eſſe paſtores.

¶ *Caput hoc emendatum eſt ex ipſo originali Romæ impreſſo.*

---

a Teſtatione.] *orig.* b *L. nimis grave.] mutata verborum ſerie.* c *Paulò aliter.* d *Paulò aliter.* e *Le. quo-* [illegible] f *Paulò aliter.* g *L. Libertorum aliquibus verbis prætermiſſis.* h *Sulpitius Severus l. 3. vita S. Martini.* i *Anſ. l. 3. c. 73. Burc. l. 16. c. 15. Ivo p. 6. c. 321. Pann. l. 4. c. 81.*

a *Poly. l. 5. tit. 1. Burch. l. 16. c. 31. Pannorm. l. 4. c. 80. Ivo part. 6. c. 337.* b *officium.] orig.* c *Ea quidem. C. de accuſ. & inſcri.*